

MEVZUAT VE ANTLAŞMALAR KAPSAMINDA ÇOCUKLARIN ULUSLARARASI KORUNMASI

*(International Protection Provided To Children Under Laws
And Conventions)*

Prof. Dr. Nuray EKŞİ¹

ÖZ

Çalışmamızda, öncelikle 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (“YUKK”) açısından “mülteci çocuklar”, “şartlı mülteci çocuklar”, “ikincil koruma altına alınan çocuklar” ve “geçici korunan çocuklar” kavramları açıklanacaktır. Daha sonra mevzuat ve antlaşmalar kapsamında çocuklara sağlanacak uluslararası korumaya ilişkin usul ve esaslar incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci Çocuklar, Şartlı Mülteci Çocuklar, İkincil Korunan Çocuklar, Geçici Korunan Çocuklar, Refakatsiz Çocuk, Savaş Yetimleri, Özel İhtiyaç Sahibi

ABSTRACT

In this article, the concepts of “refugee children”, “conditional refugee children”, “secondary protected children” and “temporary protected children” in terms of the Law No. 6458 on Foreigners and International Protection (“LFIP”) will firstly be analyzed. Afterwards the laws and international treaties providing procedures and treatment to the children need international protection will be evaluated.

Keywords: Refugee children, conditional refugee children, secondary protected children, temporary protected children, unaccompanied child, war orphans, person with special need

I. TÜRK HUKUKUNDA “MÜLTECİ ÇOCUKLAR”, “ŞARTLI MÜLTECİ ÇOCUKLAR”, “İKİNCİL KORUMA ALTINA ALINAN ÇOCUKLAR” VE “GEÇİCİ KORUNAN ÇOCUKLAR”

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 Cenevre Konvansiyonu’ndan bugüne “mülteci” kavramının yanı sıra iltica alanında yeni kavramlar

¹ Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı, nurayeksi@gmail.com

ortaya çıkmıştır. Mülteci kavramı da dahil yeni kavramlar “uluslararası koruma” (international protection) çatısı altında toplanmıştır. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)² açısından uluslararası korumanın birinci dalını “mülteci”; ikinci dalını “şartlı mülteci”; üçüncü dalını “ikincil koruma” ve dördüncü dalını da “geçici koruma” statüsü oluşturmaktadır. Dolayısıyla “çocuk mülteciler” kavramı, çocuklara sağlanacak uluslararası korumanın türlerinin tamamını ifade etmektedir. Türk hukuku açısından “mülteci çocuklar”, “şartlı mülteci çocuklar”, “ikincil koruma altına alınan çocuklar” ve “geçici korunan çocuklar” olmak üzere dört grup bulunmaktadır.

Türkiye’den sığınma talep eden bir yabancıya mülteci statüsünün verilebilmesi için Avrupa’dan gelmesi gerekmektedir. Türkiye, Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 Cenevre Konvansiyonu’na 1961 yılından beri taraftır³. Türkiye, halen 1951 Cenevre Konvansiyonu’nu ve bu Konvansiyon’a ek 1967 New York Protokolü’nü coğrafi sınırlama ile uygulamaktadır. Buna göre, Türkiye, sadece Avrupa ülkelerinden gelenlere mülteci statüsünü tanımaktadır. 1951 Cenevre Konvansiyonu’nu, yalnızca Kongo, Madagaskar, Monako ve Türkiye coğrafi kısıtlamayla uygulamaktadır. Bu dört devlet dışında, 1951 Cenevre Konvansiyonu’nu coğrafi sınırlama ile onaylayan devletler, daha sonra coğrafi sınırlamayı kaldır-

2 Kanun No: 6458, Kabul Tarihi: 4.4.2013, RG 11.4.2013/28615.

3 Cenevre’de 28 Temmuz 1951 Tarihinde İmzalanmış Olan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Kanun, Kanun No: 359, Kabul Tarihi: 29.8.1961, RG 5.10.1961/10898.

Madde 1- Cenevre’de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme ilişkin deklarasyonla birlikte onaylanmıştır.

Madde 2- Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin 42 nci maddesinin bahsettiği imkâna uygun olarak, onaylama anında aşağıdaki ihtirazi kayıt kabul edilmiştir.

“Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye’de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz”.

Madde 3- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4- Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Deklarasyon

A) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, mezkûr Sözleşmenin 1 inci maddesinin (a) fıkrasında mevzu bahis 12 Mayıs 1926 ve 30 Haziran 1928 Anlaşmalarına taraf değildir. Ayrıca, 30 Haziran 1928 Anlaşmasının şümulüne girmekle, mezkûr Anlaşmanın memleketimiz bakımından derpiş ettiği husus ortada kalmıştır. Bu durum muvacehesinde, Cumhuriyet Hükümeti 28 Temmuz 1951 tarihli Sözleşmeyi yukarıdaki Antlaşmalardan müstakil olarak kabul etmektedir.

B) İşbu Sözleşmenin tahmil ettiği vecibeler bakımından Cumhuriyet Hükümeti, 1 inci maddenin (b) fıkrasındaki “1 Ocak 1951 den evvel cereyan eden hadiseler” ibaresini, “1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da cereyan eden hadiseler” şeklinde anlamaktadır.

C) Keza Sözleşmenin 1 inci maddesinin mülteci vasfının kaydına mütedair (C) fıkrasındaki “vatandaş bulunduğ memleketin himayesinden kendi isteği ile tekrar istifade ederse veya vatandaşlığını kaybettikten sonra kendi arzusu ile tekrar iktisap ederse” ibarelerini Cumhuriyet Hükümeti bu istifade ve iktisap keyfiyetinin sadece alâkadarın talebine değil aynı zamanda bahis konusu devletin muvafakatine bağlı bulunduğ şeklinde anlamaktadır.

mışlardır⁴.

Avrupa'dan gelen ve sığınma talep edenlere YUKK'un 61. maddesi uyarınca mülteci statüsü verilebilecektir. YUKK'un 61. maddesinde mülteci tanımı yapılırken 1951 Cenevre Konvansiyonu'ndaki mülteci tanımı ve Konvansiyon'a Türkiye'nin koyduğu coğrafi kısıtlama esas alınmıştır. YUKK'un 61. maddesi uyarınca mülteci, Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu ülkesini terk etmek zorunda olan yabancıdır. Avrupa dışından gelen ve sığınma talep edenlerin tabii olduğu hukuki rejim, YUKK'un 62. maddesi ile düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca mülteci tanımında yer alan şartları yerine getirmekle beraber Avrupa dışından gelenler "şartlı mülteci" olarak adlandırılmaktadır. Şartlı mülteci statüsü verilenlere, üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de kalmaları için geçici ikamet izni verilmektedir⁵. Örneğin, eski Yugoslavya iç savaşı sırasında ırklarından ve dinlerinden dolayı zulme uğrayacakları için Türkiye'ye kaçan kişiler, 1951 Cenevre Konvansiyonu kapsamına girmektedirler. Söz konusu kişiler arasında yer alan çocuklar ise "mülteci çocuklar"dı. İran devrimi sırasında Türkiye'ye gelen İran vatandaşı çocuklar ise "şartlı mülteci çocuklar" a örnek olarak verilebilir.

YUKK'da "ikincil koruma" (subsidiary protection/secondary protection/supplementary protection) olarak adlandırılan müessese, "tamamlayıcı koruma" (complementary protection) olarak da anılmaktadır. Tamamlayıcı koruma, 1951 Cenevre Konvansiyonu ile bu Konvansiyona ilişkin 1967 New York Protokolü'nün kapsamı dışında kalan yabancılara sağlanan korumadır⁶. YUKK'un 63. maddesine göre, mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız

4 EKŞİ Nuray, "Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar ve Geçici Korumanın Sona Ermesi", 88(2014)6 İBD, s. 66.

5 EKŞİ Nuray, **Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku**, 2. bası, İstanbul 2014, s. 44-52; EKŞİ Nuray, "Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar ve Geçici Korumanın Sona Ermesi", 67.

6 McADAM Jane, **Complementary Protection in International Refugee Law**, Oxford 2007, s. 1-2; EKŞİ Nuray, "Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar ve Geçici Korumanın Sona Ermesi", 67.

kişiyi, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir. Örneğin, bazı ülkelerde kız çocukları sünnet edilmektedir. Kadın sünnetine maruz kalacak Somali vatandaşı bir çocuğa Türkiye’de ikincil koruma statüsü verilebilir. Çünkü eğer Somali’ye gönderilirse işkence, insanlık dışı, haysiyet ve onur kırıcı bir muamele teşkil eden kadın sünnetine maruz kalacaktır. Meksika’dan uyuşturucu madde kaçakçılarının elinden kaçarak Türkiye’ye gelen Meksika vatandaşı bir çocuğa da ikincil koruma verilebilir. Çünkü gerek kadın sünnetinden gerekse uyuşturucu madde tacirlerinden kaçan Somalili ve Meksikalı çocuklar “ırklarından, dinlerinden, siyasi düşüncelerinden, belirli bir gruba mensup olmalarından veya vatandaşlıklarından dolayı” zulme uğrama gerçek riski altında olmadıklarından söz konusu çocuklara şartlı mülteci statüsü değil ikincil koruma statüsü verilebilir.

Tamamlayıcı koruma, geçici korumadan (temporary protection) farklıdır. Geçici koruma, kitlesel akın durumunda belirli bir süreyle sınırlı olarak acil koruma (emergency protection) sağlanmasıdır⁷. Tamamlayıcı koruma ise, acil ve geçici bir araç değildir, fakat milletlerarası hukukta gönderileceği ülkede işkenceye, insanlık dışı ya da haysiyet ve onur kırıcı muameleye maruz kalma riski olduğundan non-refoulement yasağı uyarınca ülkeden çıkarılmayan yabancılara bireysel olarak sağlanan korumadır⁸.

“Geçici koruma” (temporary protection), ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ülkesine geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak gelen yabancılara sağlanan korumadır⁹. Türk hukukunda geçici koruma, kanun düzeyinde, ilk defa 6458 sayılı YUKK’un 91. maddesi ile düzenlenmiştir. YUKK’un 91. maddesi, geçici korumanın şartlarını belirlemiş; ancak geçici korumaya ilişkin usul ve esasların Bakanlar Kurulu tarafından hazırlanacak bir yönetmelik ile düzenlenmesini öngörmüştür. İşte bu maddeye istinaden 22.11.2014 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliği, Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir¹⁰. Geçici Koruma Yönetmeliği’nde, geçici koruma altına alınanları ifade etmek için “geçici korunanlar” kavramı kullanılmıştır. Türkiye’de bulunan Suriyeli çocuklar, “geçici korunan çocuklar”ın tipik örneğini teşkil etmektedirler.

7 McADAM, 3; EKŞİ Nuray, “Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar ve Geçici Korumanın Sona Ermesi”, 67.

8 McADAM, 3; EKŞİ Nuray, “Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar ve Geçici Korumanın Sona Ermesi”, 67.

9 EKŞİ Nuray, “Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar ve Geçici Korumanın Sona Ermesi”, 67.

10 Karar Sayısı: 2014/6883: Ekli “Geçici Koruma Yönetmeliği”nin yürürlüğe konulması; İçişleri Bakanlığının 13.8.2014 tarihli ve 8027 sayılı yazısı üzerine, 4.4.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu’nca 13.10.2014 tarihinde kararlaştırılmıştır (RG 22.10.2014/29153).

II. ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME'NİN ULUSLARARASI KORUMAYA İLİŞKİN HÜKÜMLERİ

1924 Çocuk Hakları Beyannamesi¹¹, çocuklara ilişkin ilk uluslararası metindir. Bununla beraber 5 maddeden oluşan bu metinde iltica talep eden çocuklara ilişkin bir hüküm yer almamaktadır. 1946 yılında kurulan Milletlerarası Mülteci Organizasyonu'nun (IRO-International Refugee Organisation) Statüsü'nde dört kategori¹² olarak belirlenen mülteciler arasında savaş yetimleri (war orphans) de sayılmıştır¹³. IRO Statüsü'nün eki uyarınca mülteci kavramı, refakatsiz çocukları, savaş yetimlerini, aile-i kaybolanları ve ülkesinin dışında bulunan çocukları da kapsamaktadır. Eğer söz konusu çocuklar 16 yaşın altındaysa öncelikli muamele görürler ve vatandaşlıkları belirlenenlerin ülkelerine dönmeleri sağlanır.

Uluslararası düzeyde çocuklara ilişkin en kapsamlı ve temel düzenleme Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'dir. Türkiye, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeyi 1995 yılında onaylamıştır¹⁴. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1. maddesine göre, Sözleşme uyarınca çocuğun vatandaşı olduğu kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır. O halde, Sözleşme, kural olarak 18 yaşına kadar olan kişilere uygulanacaktır¹⁵.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 2. maddesi ise Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasi ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin

11 **Geneva Declaration of the Rights of the Child Adopted 26 September, 1924, League of Nations.**

12 Statü'nün ekinde yer alan dört grup mülteci şu şekilde belirlenmiştir: (1) Nazi veya diğer faşist rejimlerin kurbanları; (2) II. Dünya Savaşı'ndan önce dini, ırkı, vatandaşlığı veya siyasi görüşü sebebiyle mülteci olarak kabul edilenler; (3) II. Dünya Savaşı sonucunda meydana gelen olaylar sebebiyle vatandaşı olduğu veya mutad meskeninin bulunduğu ülkenin dışında olan ve vatandaşı olduğu veya önceden vatandaşı olduğu devletin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyenler; (4) İspanyol Cumhuriyetçiler ve İspanya'daki Falanjin rejiminin diğer kurbanları.

13 McADAM Jane, "Seeking Asylum under the Convention on the Rights of the Child: A Case for Complementary Protection", 14(2006) Int'l J. Child. Rts., s. 252.

14 Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, Kanun No: 4058, Kabul Tarihi: 9.12.1994, RG 11.12.1994/22138. Karar Sayısı: 94/6423: Hükümetimiz adına 14 Eylül 1990 tarihinde imzalanan ve 9.12.1994 tarihli ve 4058 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ilişik "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin ekli ihtirazi kayıtlı onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nun 15.12.1994 tarihli ve UKBM-II/11304 sayılı yazısı üzerine, 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanununun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 23.12.1994 tarihinde kararlaştırılmıştır (RG 27.01.1995/22184).

15 Yabancı çocukların soybağına, velayetine ve ülkeler arasında uluslararası işbirliği hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. GELGEL ÖZTEKİN Günseli, **Devletler Özel Hukukunda Çocuk Hukukundan Doğan Problemler Ders Notları**, İstanbul 2012, s. 1 vd.

tanır ve taahhüt ederler. O halde Sözleşmeye taraf olan devletler kendi vatandaşı olan çocuklara tanıdıkları hakları aynen yabancı çocuklara da tanımak zorundadırlar.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de kabul edilen temel ilke, “çocuğun yüksek yararı ilkesidir”. Bu ilke, Sözleşme’nin 3. maddesinde ifade edilmiştir. Bu maddeye göre, kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir. Sözleşme’nin 3. maddesinin âkit devletlere yüklediği yükümlülük uyarınca göç ve ilticaya ilişkin işlemlerde de çocuğun yüksek yararı göz önünde bulundurulmak zorundadır¹⁶.

1951 Cenevre Konvansiyonu’nda yer alan mülteci tanımının dışında kalmakla beraber ciddi insan hakları ihlallerine maruz kalan kişilere “tamamlayıcı koruma” sağlanmaktadır. Böylece uluslararası koruma, 1951 Cenevre Konvansiyonu dışında kalan kişilere de teşmil edilmektedir. Çocuğun yüksek yararı, özellikle, uluslararası koruma talep eden refakatsiz çocuklara yapılacak olan muamelelerde de göz önünde bulundurulacaktır¹⁷. *McAdam*, bu ilkenin tek başına çocuklara ve bilhassa yaygın şiddetten kaçan çocuklara ikincil koruma/tamamlayıcı koruma verilmesi için yeterli olduğunu ifade etmiştir¹⁸. Ancak çocuğun yüksek yararı ilkesinin iltica ve göç alanında uygulanmasında ülkeler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, bazı ülkeler, geleneklere göre yapılan muameleler açısından çocuğun yüksek yararının dikkate alınmayacağını savunmaktadırlar. Buna karşın söz gelimi İsveç, Togo’ya gönderilmesi halinde kadın sünnetine (genital mutilation) maruz kalacak çocuğa insani koruma (humanitarian protection) vermiştir. Çünkü İsveç, kadın sünnetinin çocuğun yararı ilkesine aykırı olduğu sonucuna varmıştır¹⁹.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de mülteci çocuklarla ilgili özel bir madde bulunmaktadır. Üstelik bu madde hem refakatsiz çocukları hem de ana babası veya başka birinin himayesinde bulunan çocukları kapsamaktadır. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 22. maddesinin metni şöyledir:

16 BOLTON Syd, Best Interests: Safeguarding and Promoting the Welfare of Children in Immigration Law and Practice, Working with Refugee Children Current Issues in Best Practice Edited by Lisa Woodall, 2nd edition, Immigration Law Practitioners’ Association 2012, s. 7.

17 McADAM, Seeking Asylum under the Convention on the Rights of the Child: A case for Complementary Protection, 251.

18 McADAM, “Seeking Asylum under the Convention on the Rights of the Child: A case for Complementary Protection”, 251.

19 McADAM, “Seeking Asylum under the Convention on the Rights of the Child: A case for Complementary Protection”, 257.

Madde 22- 1 . Taraf devletler, ister tek başına olsun isterse ana babası veya herhangi bir başka kimse ile birlikte bulunsun, mülteci statüsü kazanmaya çalışan ya da uluslararası veya iç hukuk kural ve usulleri uyarınca mülteci sayılan bir çocuğun, bu Sözleşmede ve insan haklarına veya insani konulara ilişkin ve söz konusu devletlerin taraf oldukları diğer uluslararası sözleşmelerde tanınan ve bu duruma uygulanabilir nitelikte bulunan hakları kullanması amacıyla koruma ve insani yardımdan yararlanması için gerekli bütün önlemleri alırlar.

2. Bu nedenle, taraf devletler, uygun gördükleri ölçüde, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onunla işbirliği yapan hükümetlerarası ve hükümet dışı yetkili başka kuruluşlarla bu durumda olan bir çocuğu korumak, ona yardım etmek, herhangi bir mülteci çocuğun ailesi ile yeniden biraraya gelebilmesi için ana-babası veya ailesinin başka üyeleri hakkında bilgi toplamak amacıyla işbirliğinde bulunurlar. Herhangi bir nedenle kendi aile çevresinden sürekli ya da geçici olarak ayrı düşmüş bir çocuğa bu Sözleşmeye göre tanınan koruma, aynı esaslar içinde, ana-babası ya da ailesinin başkaca üyelerinden hiçbirisi bulunamayan çocuğa da tanınacaktır.

Sözleşme'nin 22. maddesi, çocuk mültecilerin gerek insan haklarının gerekse iltica sistemine erişimlerinin sağlanmasını, âkit devletlere bir yükümlülük olarak yüklemiştir. Ayrıca âkit devletlerin, refakatsiz çocukların ailelerine kavuşturulması için uluslararası kuruluşlarla ve sivil toplum kuruluşlarıyla gerekli işbirliğini yapmaları öngörülmüştür.

III. 5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNU'NDA ULUSLARARASI KORUMAYA İLİŞKİN HÜKÜMLERİN YOKLUĞU

Çocuk Koruma Kanunu'nun²⁰ 3. maddesinin (a) bendi çocuğu, daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlamıştır. Bu bentte çocuk tanıma en geniş kapsamıyla kabul edilmiştir. Ancak Çocuk Koruma Kanunu'nda çocukların sığınma haklarına ilişkin özel bir hüküm yer almamaktadır.

IV. AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ VE EK PROTOKOLLERİNİN ÇOCUKLAR AÇISINDAN UYGULANMASI

AİHS ve ek protokollerinde sadece üç maddede çocuklara atıf yapılmıştır. Birincisi AİHS'in 5(1). maddesinin (d) bendidir. Bu bent uyarınca çocuğun eğitim amacıyla yasaya uygun olarak verilen bir kararla idari gözetim altına alınması veya kendisinin yetkili merci önüne çıkarılması için yasaya uygun olarak tutulu durumda bulundurulması mümkündür. İkincisi 1 Nolu Protokol'ün²¹ eğitim hakkını güvence altına alan 2. maddesi-

20 Kanun Numarası: 5395, Kabul Tarihi: 3.7.2005, RG 15.7.2005/25876.

21 İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi ve Buna Ek Protokolün Tasdiki Hakkında Kanun, Kanun No: 6366 Kabul Tarihi: 10.3.1954, RG 19.3.1954/8662.

dir²² ve üçüncüsü 7 Nolu protokolün²³ ebeveynlerin eşitliğine ve velayet hakkının çocuğun yararına kullanılmasına²⁴ ilişkin 5. maddesidir²⁵.

V. MÜLTECİLERİN HUKUKİ DURUMUNA DAİR CENEVRE KONVANSİYONU VE 1967 NEW YORK PROTOKOLÜ'NÜN ÇOCUKLARA UYGULANMASI

1951 Cenevre Konvansiyonu ve bu Konvansiyona ilişkin 1967 New York Protokolü, yetişkinlere hangi şartlarla uygulanıyorsa çocuklara da aynı şartlarla uygulanmaktadır. Çünkü 1951 Cenevre Konvansiyonu'nda ve 1967 New York Protokolü'nde yaş sınırlaması yoktur²⁶. Halbuki 1951 Cenevre Konvansiyonu'nun hazırlıkları sırasında Amerikalı delegeler, 16 yaşından küçük olan, savaş yetimi olan veya ailesi kaybolmuş ve vatandaşı olduğu ya da önceden vatandaşı olduğu devletin diplomatik himayesinden yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen ve ülkesinin dışında bulunan çocuklara ilişkin bir maddeyi "refakatsiz çocuklar" başlığı altında metne koymak istemişti²⁷. Ancak bu istemleri kabul edilmemişti.

II. Dünya Savaşı yıllarında Alman ırkından olmayan çok sayıda çocuk ailelerinden zorla alınmış; Almanlaştırılmak üzere özel kurumlara yerleştirilmiştir. Aileleri öldürülen, sınır dışı edilen, kaçırılan veya aileleri savaşa giden çocuklar da ailelerinden ayrılmıştır²⁸. 1938 yılında "Kristallnacht" olayının yani Yahudilere ait her şeyin yakılıp yılmasının ardından özel bir mülteci organizasyonu olan ve çocukların kendi kendilerine yetecek yaşa gelmelerine kadar aile yanlarına yerleştirilmelerini sağlayan *Kindertransport* tarafından 10.000 Yahudi çocuk Almanya'dan İngiltere'ye getirilmiştir. Söz konusu çocukların kamu bütçesine yük getirmeyecekleri-

22 Madde 2- Kimse tahsil etmek hakkından mahrum edilemez Devlet, eğitim ve öğretim sahasında deruhde edeceği vazifelerin ifasında, ebeveynin bu eğitim ve öğretimi kendi dinî ve felsefî akidelerine göre temin etmek hakkına riayet edecektir.

23 11 No'lu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 No'lu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, RG 25.3.2016/29664. Karar Sayısı: 2016/8717: 11 No'lu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'ye Ek 7 No'lu Protokolün Onaylanması Hakkında Karar, RG 8.4.2016/29678.

24 Eşler Arasında Eşitlik

Madde 5- Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar. Bu madde devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarını engellemez.

25 KILKELLY Ursula, Protecting Children's Rights under the ECHR: the Role of Positive Obligations, 61(2010)3 NILQ, s. 247 ve dn. 16.

26 POBJOY M. Jason, A Child Rights Framework for Assessing the Status of Refugee Children, **Contemporary Issues in Refugee Law**, Editor Satvinder Singh Juss/Colin Harvey, Edward Elgar Publishing 2013, s. 97-98.

27 McADAM, "Seeking Asylum under the Convention on the Rights of the Child: A case for Complementary Protection", 252.

28 POBJOY, 99.

ri garantisiyle İngiltere İçişleri Bakanlığı pasaport, vize vb. formaliteleri aramaksızın sadece her bir çocuğa ilişkin form doldurularak çocukların İngiltere'ye girişine izin vermiştir²⁹. Benzer bir program I. Dünya Savaşı sırasında da uygulanmış ve İngiltere birkaç bin Belçikalı çocuğu kabul etmiştir³⁰. Yine 1936-1938 yılları arasında 471 Alman çocuk İngiltere'ye getirilmiştir. İngiltere, 1937 yılında Bask bölgesinden 3800 İspanyol çocuğu İspanya iç savaşının mültecileri olarak (as refugees of the Spanish Civil War) kabul etmiştir. Çocuklar yurtlara veya evlere yerleştirilmiş ve çocukların bakımını özel kurumlar üstlenmiştir³¹.

1951 Cenevre Konvansiyonu, çocuklara da uygulanmaktadır. Çünkü 1951 Cenevre Konvansiyonu yaş sınırlaması olmaksızın mülteci tanımına giren bütün yabancılara uygulanmaktadır. O halde, ırkından, dininden, belirli bir gruba mensup olmasından, vatandaşlığından veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrama gerçek riski altında olan çocuklar mültecidir³². 1951 Cenevre Konvansiyonu ve 1967 New York Protokolü, çocuk mültecilere ilişkin özel hükümler içermemektedir. Ancak 1951 Cenevre Konvansiyonu'nda yer alan bazı maddeler doğrudan çocukları ilgilendirmektedir. Nitekim 1951 Cenevre Konvansiyonu'nun eğitime ilişkin 22. maddesinin temel eğitim fıkrası kapsamına girenlerin çocuklar olduğu açıktır. 1951 Cenevre Konvansiyonu'nun eğitim ile ilgili 22. maddesinde, mültecilerin temel eğitimde vatandaşlarla aynı haklara sahip olduğu ifade edilmiştir. O halde Avrupa'dan gelen ve YUKK'un 61. maddesi kapsamında mülteci statüsü alan çocuklarla Türk vatandaşı çocuklar arasında temel eğitim açısından bir fark bulunmamaktadır. Buna karşın, temel eğitim dışında kalan eğitimde ise mülteciler, diğer yabancılarla aynı muameleye tabi kılınmıştır.

Çocuğun yüksek yararı, refakatli olsun ya da olmasın, çocuğa uluslararası koruma statüsü verilirken; çocuğun ebeveynleri sınırdışı edilirken ve aile birleşmesi taleplerinde dikkate alınmak zorundadır. Hatta bu durumu ifade etmek için "önce çocuk sonra mülteci" ("child first refugee second") ifadesi kullanılmaktadır.

VI. 6458 SAYILI YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU KAPSAMINDA ÇOCUKLARIN İLTİCA HAKLARI

2013 yılında 6458 sayılı YUKK hazırlanmıştır. YUKK'un idari yapıya

29 McADAM, "Seeking Asylum under the Convention on the Rights of the Child: A case for Complementary Protection", 252.

30 McADAM, "Seeking Asylum under the Convention on the Rights of the Child: A case for Complementary Protection", 252.

31 McADAM, "Seeking Asylum under the Convention on the Rights of the Child: A case for Complementary Protection", 252-253.

32 Mülteci Çocuklar Koruma ve Bakım Kılavuzu BMMYK Cenevre 1994, s. 17-18.

ve personele ilişkin hükümleri, Kanun'un Resmî Gazete'de yayımlandığı 11 Nisan 2013 tarihinde; diğer hükümleri ise 11 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. YUKK'da uluslararası koruma altına alınacak çocuklarla ilgili muhtelif hükümler bulunmaktadır. Söz konusu hükümler aşağıda incelenecektir.

A. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda "Çocuk", "Özel İhtiyaç Sahibi" ve "Refakatsiz Çocuk" Tanımları

YUKK'un "tanımlar" başlığını taşıyan 3. maddesinin (e) bendine göre, çocuk henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi ifade etmektedir. Aynı tanım İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin³³ 3(e) maddesinde de yer almaktadır. Çocukların özellikle refakatsiz çocukların doğum veya kimlik belgesi olmayabilir. Hatta belgeleri sahte olabilir. Böyle bir durumda, çocuğun yaşının tespit edilmesi gerekmektedir. Yaş tespiti, çocuğun elinde bulunan belgelere, çocukla yapılan görüşmelere veya tıbbi muayeneye göre ya da her ikisinin birlikte kullanılmasıyla yapılabilir³⁴. Ancak tıbbi incelemelerin dahi yaş tespitini tam olarak gerçekleştirmediği bilinmektedir. Yaş tespiti sonucunda çocuğun 18 yaşının üstünde olduğu sonucuna varılırsa çocuk korumasından yararlanamayacaktır³⁵.

YUKK'un 3(l). maddesinde ve Yönetmeliği 3(1)(v) maddesinde "özel ihtiyaç sahibi", başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden; refakatsiz çocuk, özürlü, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişi olarak tanımlanmıştır. YUKK'un 3(m) maddesine göre, "refakatsiz çocuk" sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu ifade eder. Aynı tanım Yönetmeliğin 3(1)(y) maddesinde de yer almaktadır.

B. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Çocukların Uluslararası Koruma Başvuruları

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 65. maddesi uyarınca her yabancı veya vatansız kişi kendi adına uluslararası koruma başvurusu yapabilir. Uluslararası koruma baş-

33 RG 17.3.2016/29656.

34 Separated, asylum-seeking children in European Union Member States Comparative report, European Union Agency for Fundamental Rights, 2010, s. 53.

35 Separated, asylum-seeking children in European Union Member States Comparative report, European Union Agency for Fundamental Rights, 53.

vuruları, valiliklere bizzat yapılır. Çocuk, anne ve babası veya ebeveynlerinden birinin refakatindeyse, anne ve babası ya da ebeveynlerinden biri ile birlikte muamele görür. Yani ebeveyne verilen statü, çocuğa da verilir. Çocuk anne ve babasından başka bir akrabası örneğin, amcası, dayısı ile olabilir. Bu durumda YUKK uyarınca refakatsiz sayılmayacaktır. Çünkü örf ve adet gereği kendisinden sorumlu biriyle beraberdir.

Refakatsiz çocukların uluslararası koruma başvurularına ilişkin olarak YUKK'un 66. maddesi ile Yönetmeliğin 123. maddesinde ayrıntılı bir düzenleme bulunmaktadır. Yönetmeliğin 123. maddesi, içerik olarak aynı olmakla beraber, YUKK'un 66. maddesine nazaran daha ayrıntılıdır. Yönetmeliğin 123. maddesinin metni şöyledir:

Refakatsiz çocuklar

Madde 123- (1) Kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuklar hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

(2) Refakatsiz çocuklarla ilgili tüm işlemlerde, çocuğun yüksek yararı gözetilerek aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:

a) Refakatsiz çocuk derhal Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından koruma altına alınır ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından, uygun barınma yerlerine veya yetişkin akrabalarının ya da koruyucu bir ailenin yanına yerleştirilir.

b) Yaşı, bir belge ile kanıtlanamayan ve on sekiz yaşından büyük olabileceği şüphesi bulunan başvuru sahiplerinin ve düzensiz göçmenlerin, fiziksel ve psikolojik değerlendirmesini içeren kapsamlı yaş tespiti valiliklerce yaptırılır.

c) Yaş tespiti yapılacak yabancılara, işlemin amacı ve süreci hakkında bilgi verilir. Tespit işlemi sonucunda yabancının yaşıyla ilgili tereddüt giderilemediği takdirde, çocuk olduğu kabul edilir.

ç) Yaş tespiti istenen başvuru sahibi veya düzensiz göçmen, hakkında kesin rapor verilinceye kadar yetkili kamu kuruluşunca ya da bu kuruluşça uygun görülecek başka bir yerde barındırılır.

d) On altı yaşını doldurmuş olanlar, düzensiz göçmen ise özel koşullar sağlandığında geri gönderme merkezlerinde; başvuru sahibi veya uluslararası koruma statü sahibi ise kabul ve barınma merkezlerinde de barındırılabilir.

e) Mümkün olduğu ölçüde, çocukların yararı, yaşları ve olgunluk dü-

zeyleri dikkate alınarak, kardeşler bir arada bulundurulur. Zorunlu olmadığı sürece barınma yerlerinde değişiklik yapılmaz.

f) Çocukların mülakatları, onlara en uygun ortamlarda yapılır. Çocuklarla yapılan mülakatlarda, idare tarafından belirlenen psikolog, çocuk gelişimci, sosyal çalışmacı, ebeveyni veya yasal temsilcisi hazır bulundurulabilir. Söz konusu uzmanlar ilgili kurumlardan talep edilir.

g) Yapılacak bütün görüşmeler, çocukların psikolojik, duygusal ve fiziksel gelişimleri konusunda yeterli bilgiye sahip nitelikli personel tarafından yapılır.

ğ) Karar aşamasında, çocuğun bütün taleplerini açık bir biçimde ifade edememiş olabileceği dikkate alınır.

h) Mülakat görevlisi, mülakat raporunu hazırlarken çocukların mülakatına katılan uzmanın görüşlerinden de faydalanabilir.

ı) Tam teşekküllü bir devlet hastanesi veya Adli Tıp Kurumundan alınan yaş tespit raporu doğrultusunda on sekiz yaş ve üzerinde olduğu tespit edilenler hakkında, yetişkin düzensiz göçmen ya da başvuru sahiplerinin tabi olduğu usuller uygulanır.

C. Refakatsiz Çocukların Uluslararası Koruma Başvurularının Öncelikle İncelenmesi

Yönetmeliğin 113(1)(2). maddesine göre, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin; refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişi olup olmadığı öncelikle tespit edilir. Uluslararası koruma işlemlerinin herhangi bir aşamasında özel ihtiyaç sahibi olduğu anlaşılanlara, tüm iş ve işlemlerinde öncelik tanınır, gerekli her türlü kolaylık gösterilir ve durumları kayıt altına alınır.

D. Uluslararası Koruma Başvurularında Yapılan Mülakatların Bireyselliği ve Çocuklar Açısından Bireysellik Kuralı

YUKK'un 75. maddesine göre, uluslararası koruma başvuru sahibiyle kayıt tarihinden itibaren 30 gün içinde bireysel mülakat yapılır. Mülakatın mahremiyeti dikkate alınarak, kişiye kendisini en iyi şekilde ifade etme imkânı tanınır. Ancak, aile üyelerinin de bulunmasının gerekli görüldüğü durumlarda, kişinin muvafakati alınarak mülakat aile üleriyle birlikte yapılabilir. Başvuru sahibinin talebi üzerine, avukatı gözlemci olarak mülakata katılabilir.

Daha önce ifade edildiği üzere YUKK'da refakatsiz çocuklar özel ihti-

yağ sahibi kapsamına girmektedir. YUKK'un 75. maddesinin (3). fıkrasına göre, özel ihtiyaç sahipleriyle yapılacak mülakatlarda, bu kişilerin özel durumları göz önünde bulundurulur. Çocuğun mülakatında psikolog, çocuk gelişimci veya sosyal çalışmacı ya da ebeveyni veya yasal temsilcisi hazır bulunabilir. Mülakatın bireyselliği Yönetmeliğin 82. maddesinde kabul edilmekle beraber çocukların mülakatında ebeveyni veya yasal temsilcisinin; psikolog, pedagoğ, çocuk gelişimci veya sosyal çalışmacı ya da ilgili diğer uzmanlık alanlarından görevlilerin katılabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca YUKK'un 82. maddesinin (2). fıkrasına göre, gerekli görülen durumlarda ergin olanlar için muvafakat alınarak, ergin olmayanlar için muvafakat gerekmeksizin adına başvuruyu yapan aile üyeleriyle bireysel mülakat yapılabilir.

E. Refakatsiz Çocukların Uluslararası Koruma Başvurularının Hızlandırılmış Prosedürde Değerlendirilmemesi

YUKK'un 79. maddesinin (4). fıkrası uyarınca refakatsiz çocukların başvuruları hızlandırılmış olarak değerlendirilemez. YUKK'un 79. maddesinde belirtilen hallerde, uluslararası koruma başvurusu hızlandırılmış prosedür kapsamında değerlendirilir. Hızlandırılmış prosedür kapsamında mülakat yapma ve karar verme süresi kısaltılmış bulunmaktadır. YUKK'un 79. maddesinde sayılan hallerden herhangi bir gerçekleşe dahi çocukların uluslararası koruma taleplerine hızlandırılmış prosedür uygulanamaz.

F. Uluslararası Koruma Sürecinde Çocuklara İlişkin Bilgilerin Gizliliği

Yönetmeliğin "gizlilik ilkesi" başlığını taşıyan 116. maddesinin (8). fıkrası uyarınca çocuklarla ilgili bilgi paylaşımında, çocuğun yüksek yararı ilkesi gözetilir.

G. Çocukların İltica İşlemlerinde Dikkat Edilecek Hususlar

Yönetmeliğin 122. maddesinde uluslararası koruma talep eden çocukların işlemlerinde dikkat edilecek hususlar belirlenmiştir. Bu maddenin metni şöyledir:

Madde 122-(1) Özel kanunlardaki hükümler hariç yabancı çocuğa ilişkin iş ve işlemlerde aşağıdaki hususlar gözetilir:

a) Ortak velayet durumunda anne ve babanın birlikte muvafakatı aranır. Muvafakat, başvurunun yapılacağı idari mercilerin önünde de verilebilir. Eşlerden biri ve çocuk ayrı ülkelerde ise çocuk için başvuruda bulunan anne ya da babadan, diğer eşin bu taleple ilgili muvafakatı istenir.

b) Velayetin kendisinde olduğunu belgeleyen anne ya da baba, işlemleri tek başına yapabilir.

c) Yasal temsilci ile çocuğun farklı ülkelerde olduğu durumda, yasal temsilcinin yetkili makam huzurunda verilmiş onayı ve refakatçinin çocuğun bakımını üstlendiğine ilişkin taahhüdünün olması kaydıyla, çocuğun refakatine bırakıldığı kişiye çocuk hakkında işlemleri yapma hakkı tanınır.

ç) Çocuğun yüksek yararı söz konusu olduğunda çocuk hakkında idare herhangi bir muvafakat, talep veya başvuru olmaksızın Kanun kapsamındaki iş ve işlemleri resen başlatır ve karara bağlar.

d) Çocuklarla ilgili hükümlerde uluslararası korumaya ilişkin hususlar saklıdır.

H. Geri Gönderme Merkezlerinde Bulunan Çocukların Durumu

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de çocuğun aile bağlarının sağlanması yükümlülüğü öngörülmüştür. Bu yükümlülük, AİHS'in 8. maddesinde düzenlenen özel ve aile hayatına saygı hükmünden de doğmaktadır. Çocukların geri gönderme merkezine konulmalarına ilişkin iki olasılık vardır. Birincisi, sınırdışı edilecek ebeveynleri ile birlikte çocuğun geri gönderme merkezine konulmasıdır. AİHS'in 8. maddesi özel ve aile hayatına saygıyı düzenlemektedir. Dolayısıyla çocuğun, idari gözetim³⁶ altına alınan ailesiyle birlikte yaşayabilmesi için çocuğun da ailesinin bulunduğu geri gönderme merkezine konulması gerekmektedir. İkinci ihtimal, çocuğun sınırdışı edilmesine karar verilmesi sebebiyle idari gözetim altına alınarak geri gönderme merkezine konulmasıdır.

YUKK'un 59. maddesinin (ç) bendinde refakatsiz çocukların da geri gönderme merkezine konulmasından söz etmektedir. Hakkında sınırdışı kararı verilen çocuklar geri gönderme merkezine konulabilecektir. YUKK'un 59. maddesinin (ç) ve (d) bentleri uyarınca geri gönderme merkezlerinde:

ç) Çocukların yüksek yararları gözetilir, aileler ve refakatsiz çocuklar ayrı yerlerde barındırılır,

d) Çocukların eğitim ve öğretimden yararlandırılmaları hususunda, Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır.

YUKK'un 59. maddesine rağmen uygulamada, 18 yaşından küçük olan refakatsiz çocuklar kabul ve barınma merkezlerine gönderilmemekte; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı çocuk evlerine konulmakta-

36 İdari gözetim hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. EKŞİ Nuray, "6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda İdari Gözetim", İstanbul 2014, s. 1 vd.

dırlar³⁷.

SONUÇ

YUKK kapsamında çocuklara sağlanan dört türlü uluslararası koruma vardır. Çocuklara sağlanan uluslararası korumanın türüne göre “mülteci çocuklar”, “şartlı mülteci çocuklar”, “ikincil koruma altına alınan çocuklar” ve “geçici korunan çocuklar” ayrımını yapmak ve her uluslararası koruma talep eden çocuk için “mülteci çocuk” ifadesini kullanmamak gerekir.

YUKK kapsamında refakatli olsa dahi her çocuk için uluslararası koruma kaydı ayrı yapılmaktadır. Her çocuk için yaşı ne olursa olsun kimlik belgesi düzenlenmekte ve kimlik numarası verilmektedir. Böylece çocukların sağlık ve sosyal yardım hizmetlerine erişimi sağlanmaktadır. Ayrıca çocuklara verilen uluslararası koruma kimlik belgeleriyle eğitim hizmetlerine erişimleri sağlanmakta ve okullara kayıtları yapılmaktadır.

Ebeveyni veya yakınlarının refakatinde gelen çocuklar açısından mülteci veya şartlı mülteci statüsü almak için aranılan beş kriter, ebeveyn veya aile üyelerine bağlı olarak değerlendirilmektedir. Ebeveyn veya yakın akrabalarının mülteci veya şartlı mülteci statüsü alması, çocuklara da bu statünün verilmesi için yeterli olmaktadır. Yoksa çocukların beş kriterden en az birine uyup uymadığına bakılmamaktadır. İkincil koruma veya geçici korumada ise, çocuğun menşe ülkesine gönderilmesi halinde zulüm, işkence, kötü muamele görüp görmeyeceği; geldiği ülkede yaygın şiddet ve insan hakları ihlallerinin olup olmadığına bakılmaktadır.

Genellikle refakatsiz gelenler arasında yaşı oldukça küçük olan çocuklar bulunmamaktadır. Refakatsiz çocukların yaşı ne olursa olsun bu çocuklarla ayrı mülakat yapılmaktadır. Mülakatlar sırasında pedagoğ, psikolog ve diğer uzmanlardan yardım alınmaktadır. Refakatsiz olan ve 18 yaşının altında bulunan çocuklar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nun işlettiği çocuk evlerinde barındırılmaktadır.

YUKK'da çocuklar için öngörülen hükümler, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme başta olmak üzere insan haklarına, ilticaya ilişkin temel esaslara ve çocuğun yüksek yararı ilkesine uygun olarak kaleme alınmıştır. Ayrıca 18 yaşından küçük olan ve Türkiye'ye sığınan çocukların, Türk vatandaşı çocuklarla aynı haklara sahip olması, Türkiye'nin gerek yasal düzenlemeler gerekse fiili uygulamasıyla kendisine sığınan çocuklar açısından kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirdiğini göstermektedir.

37 EKŞİ Nuray, “Refakatsiz Mülteci/Sığınmacı Çocukların SHÇEK’e Yerleştirilmeden Önce Bulaşıcı Hastalık Yönünden Yapılan Muayeneleri Sırasında Dini İnançları Sebebiyle Kan Vermek İstememeleri Halinde İdarenin Takip Edeceği Usul ve AİHS’in 9. Maddesi”, (2011)99 LHD, s. 879-887.

KAYNAKLAR

EKŞİ Nuray, **Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku**, 2. bası, İstanbul 2014.

EKŞİ Nuray, **6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda İdari Gözetim**, İstanbul 2014.

EKŞİ Nuray, "Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Korumanın Şartları, Geçici Koruma Usulü, Sağlanan Haklar ve Geçici Korumanın Sona Ermesi", 88(2014)6 **İBD**.

EKŞİ Nuray, "Refakatsiz Mülteci/Sığınmacı Çocukların SHÇEK'e Yerleştirilmeden Önce Bulaşıcı Hastalık Yönünden Yapılan Muayeneleri Sırasında Dini İnançları Sebebiyle Kan Vermek İstememeleri Halinde İdarenin Takip Edeceği Usul ve AIHS'in 9. Maddesi", (2011)99 **LHD**.

GELGEL ÖZTEKİN Günseli, **Devletler Özel Hukukunda Çocuk Hukukundan Doğan Problemler Ders Notları**, İstanbul 2012.

McADAM Jane, **Complementary Protection in International Refugee Law**, Oxford 2007.

McADAM Jane, "Seeking Asylum under the Convention on the Rights of the Child: A Case for Complementary Protection", 14(2006) Int'l J. **Child. Rts**.

BOLTON Syd, Best Interests: Safeguarding and Promoting the Welfare of Children in Immigration Law and Practice, Working with Refugee Children Current Issues in Best Practice Edited by Lisa Woodall, 2nd edition, Immigration Law Practitioners' Association 2012.

KILKELLY Ursula, "Protecting Children's Rights under the ECHR: the Role of Positive Obligations", 61(2010)3 **NILQ**.

POBJOY M. Jason, **A Child Rights Framework for Assessing the Status of Refugee Children, Contemporary Issues in Refugee Law**, Editor Satvinder Singh Juss/Colin Harvey, Edward Elgar Publishing 2013.